

Вступ

У період освітніх реформ задля реалізації концептуальних засад Нової української школи в новому навчальному році впроваджується новий зміст шкільної мистецької освіти, зазначений в Державному стандарті початкової загальної освіти, типових освітніх програмах (авторських колективів під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна), методичних рекомендаціях МОН України щодо викладання мистецьких дисциплін у закладах загальної середньої освіти. Викладання мистецтва в четвертому класі органічно продовжує ідеї реалізації Концепції Нової української школи, які було розпочато в третьому класі, та орієнтує сучасного вчителя мистецтва на підвищення професійної майстерності й розвиток комплексу професійних компетентностей, пошуку нових технологій, форм і методів викладання мистецтва для учнів початкової школи. Викладання мистецтва в 4-му класі завершує перший початковий рівень мистецької освіти школярів.

Пропонований методичний посібник розраховано на вчителів музичного мистецтва, що викладають предмет у 4-му класі загальноосвітньої школи. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани з добіркою творчих завдань до кожного уроку, а також додатки з текстом пісенного репертуару, поспівками.

Посібник укладено на основі Державного стандарту початкової освіти, двох типових освітніх програм (авторських колективів під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна) для 3-4 класів та методичних рекомендацій.

На допомогу вчителю подано пісенний репертуар (для уроків мистецтва в 4-му класі), витяг з освітньої програми «Мистецтво» для учнів 3-4 класів. Посібник містить календарно-тематичне планування для вчителів мистецтва, які працюють за підручником Кондратової Л.Г. «Мистецтво. 4 клас», подано поурочні плани-конспекти з описом творчих завдань та ігор, розроблених автором до кожного уроку.

Витяг із програми «Мистецтво» для учнів 4 класів (2020 р.)

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань, формування мистецьких уподобань та особистісних художніх цінностей;
- поглиблення мотивації до пізнання творів вітчизняного і зарубіжного мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва та толерантного ставлення до мистецтва інших етносів і народів;
- формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва, аргументування думки відповідно до вікових можливостей з використанням мистецьких термінів;
- оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;
- досягнення розуміння учнями можливостей цифрових технологій щодо їх застосування в мистецькій творчості;
- розвиток здатності самопізнання і самовираження, керування власними емоційними станами через мистецтво і різні види художньої творчості; розвиток креативності й мистецьких здібностей;

— формування здатності встановлювати зв'язок між видами мистецтва, між мистецтвом та іншими сферами знання (літературою, математикою, знаннями про природу, історію тощо); мистецтвом і явищами довкілля;

— усвідомлення значення мистецтва в житті людини та художнього пізнання для власної успішності;

— формування культури глядача-слухача;

— соціалізація учнів через мистецтво, формування здатності об'єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Відповідно до зазначених мети і завдань виокремлено **змістові лінії**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, мистецьку (термінологічну) пропедевтику.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, колективних творчих проєктах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву. Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*);
- застосування мистецької термінології, що має іноземне походження, у процесі інтерпретації художніх творів (*спілкування іноземними мовами*);
- встановлення взаємозв'язків між засобами мистецтва і здійсненням елементарних розрахунків для пояснення художньої виразності творів (наприклад, пропорцій частин твору, визначення музичного метру, запису ритму, симетрії / асиметрії танцювального руху тощо) (*математична компетентність*);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан), опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через **інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва**: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко (3-4 кл.)

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>виконує</i> дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор, називаючи жанри виконуваних пісень (колискові, закличні, веснянки, шедрівки тощо), <i>виконує</i> прості канони; [4 МІО 1.1]; <i>добирає</i> засоби музичної виразності (темپ, динаміку, штрихи, тембр), необхідні для створення образу пісні, пропонуючи різні варіанти; [4 МІО 1.1]; [4 МІО 1.2]; <i>пояснює</i> значення вокальних вправ для правильного виконання; <i>стежить</i> за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції (вимови), фразування; <i>стежить</i> за співацькою поставою, диханням; [4 МІО 3.1]; <i>грає</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутник, дубон, барабан, тріскавки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); [4 МІО 1.1]; <i>самостійно добирає</i> тембр музичного інструмента для передачі відповідного образу, пояснює свій вибір; <i>демонструє</i> способи звуковидобування на найпростіших інструментах; [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.1]; <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4; 3/4) тощо); <i>орієнтується</i> в нотному записі (за доцільності для виконання); <i>читає</i> і <i>виконує</i> найпростіший ритмічний супровід, зокрема в різних темпах та динаміці, в русі (плескання, відбивання ногами та з використанням ударних інструментів; [4 МІО 2.2]; <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; <i>створює</i> найпростіші ритмічні варіації супроводу до пісні або інструментальної мелодії (2/4, 3/4, 4/4), <i>самостійно добирає</i> різноманітні інструменти для супроводу, <i>імпровізує</i> із поєднанням (чергуванням) співу та гри на музичних інструментах [4 МІО 1.2]; <i>дотримується</i> правил техніки безпеки; <i>добирає</i> інструменти, художні матеріали відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-ужиткове тощо), в якому працює [4 МІО 1.1]; <i>виконує</i> площинні живописні та графічні зображення; об'ємні композиції [4 МІО 1.3];	Спів (співацька постава, дихання, фразування, дикція, відтворення характеру, настрою). Створення образу пісні. Інтонування. Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого (хорового) художнього образу. Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, відтворення ритмічних послідовностей на різних інструментах; гра в ансамблі (зокрема, за заданими простими ритмічними рисунками). Знайомство з елементарною музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності), зокрема необхідною для виконання, читання і запису найпростіших ритмічних послідовностей. Визначення виконавських труднощів. Використання правил культури роботи, гігієни і техніки безпеки під час художньо-творчої діяльності. Бачення (при спрямуванні вчителя) недоліків у своїй роботі та виправлення їх.

<i>дотримується</i> правил зображення об'ємних предметів [4 МІО 1.1]; <i>спостерігає</i> залежність впливу освітлення на зміну кольору [4 МІО 1.3]; <i>використовує</i> емоційні можливості кольору: висвітлення та затемнення кольорів [4 МІО 1.1]; <i>розрізняє</i> види штрихування для передавання об'єму зображуваного об'єкту [4 МІО 1.1]; <i>передає</i> характерні особливості жіночого, чоловічого, дитячого образів, професії через одяг та зовнішні ознаки; особливості будови птахів, тварин і пластичну виразність руху; характер силуетної форми архітектурних споруд [4 МІО 1.3]; <i>створює</i> відкриту чи закриту декоративну композицію (на площині або в об'ємі) [4 МІО 1.2]; <i>має</i> уявлення про види і характерні особливості народних художніх промислів України [4 МІО 2.1]; <i>виділяє</i> композиційний центр головне і другорядне у сюжетній композиції [4 МІО 1.1]; <i>дотримується</i> цілісності при створенні композиції [4 МІО 1.1]; <i>використовує</i> елементарні закони перспективи передаючи плановість простору у площинних зображеннях, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів [4 МІО 1.2]; під час створення композиції <i>використовує</i> усю площину аркуша [4 МІО 1.1]; <i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [4 МІО 1.2]; <i>міксує</i> техніки та матеріали (гуаш, фломастер, витинання) для втілення власного задуму (зокрема, інсталяція) [4 МІО 1.2]; <i>поєднує</i> засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму [4 МІО 1.2]; <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести, хода, мовлення, зміна темпоритму); пластично інтоную інструментальну музику (без слів), передаючи настрій; [4 МІО 1.2]; <i>самостійно добирає і пояснює</i> виразні засоби різних мистецтв для створення синтетичного образу (темپ, тембр голосу, динаміка, рухи, міміка, колір і форма костюму, гриму, деталей оформлення простору), покладаючись на власний досвід; [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.2] <i>створює</i> сценічні інтерпретації піснених образів, <i>виконує</i> нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.2] <i>грає</i> елементарні театральні етюди (перевтілюється у запропонованих персонажів; [4 МІО 1.2]; <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки, міміку, інтонацію і тембр, ритм мовлення, <i>пояснює</i> різницю у виборі засобів виразності характерних персонажів; [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.2]	Вільне користування (традиційними та сучасними) графічними, живописними інструментами та матеріалами під час художньо-творчої діяльності в різних художніх техніках. Ліплення з пластичних матеріалів пластичним і конструктивним способом. Вирізування з паперу, конструювання з природного матеріалу. Використання різних засобів образотворчої виразності для створення образів у жанрах: натюрморт, портрет, побутовий жанр, анімалістичний жанр та ілюструванні літературних творів. Зображення багатопланової композиції з 2-х (3-х) об'ємних предметів (натюрморт), просторової композиції (пейзаж), тематичної композиції (побутовий жанр); декоративної композиції в об'ємі (ліплення, чеканка) або на площині (розпис, витинання, керамічна народна іграшка тощо). Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні, музичного твору з характерною сюжетною програмою). Елементарне вправління у сценічній поведінці, участь в ансамблевих формах театралізацій, інсценізацій. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести), у тому числі з партнерами. Відтворення елементарних танцювальних елементів.
---	--

<i>рухається</i> під музику, <i>використовуючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні, спортивні тощо) відповідно до стилю музики; [4МІО 1.1]; [4МІО 2.2] <i>демонструє</i> елементи деяких народно-сценічних та побутових танців (гопак, козачок, вальс, полька, мазурка, полонез, лезгінка тощо); [4МІО 1.1]; [4МІО 2.2] <i>узгоджує</i> рухи з музичним супроводом (співом), <i>орієнтується</i> у сценічному (танцювальному) просторі; використовує найпростіші прийоми сценічної поведінки (вітання, поклони, звернення до публіки тощо); [4 МІО 3.2]; [4 МІО 3.3]; <i>добирає</i> атрибути для підсилення виразності (із запропонованих або знайомих предметів); [4 МІО 1.1]; <i>експериментує</i> зі знайними художніми технікама, звуками різних тембрів (вокальними та інструментальними, у тому числі із доцільним застосуванням шумових ефектів), з лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо [4МІО 1.2], придумує образи, використовуючи знайомі виразні засоби та способи творення (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори тощо), якими може виразити свої почуття та емоції; <i>доцільно комбінує</i> елементи для втілення ідеї в художньому образі [4 МІО 1.1]; <i>виокремлює і фіксує</i> в доступний спосіб (фото, аудіо, відеозйомка, замальовки тощо) цікаві явища довкілля, використовує (поєднує, комбінує) їх у творчій діяльності [4 МІО 1.3]; <i>організовує</i> середовище навколо себе: <i>пропонує</i> ідеї його оформлення та можливі засоби їх художнього втілення [4 МІО 1.3]; <i>створює</i> елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається; використовує побачене і почуте в художньо-творчій діяльності [4 МІО 1.3]; <i>розпізнає</i> власні емоції від різних видів мистецької діяльності [4 МІО 3.4]; <i>визначає</i> улюблені види мистецької діяльності, займається ним/ ними у вільний час для задоволення; пояснює свій інтерес до певного виду діяльності; <i>обирає</i> їх відповідно до свого настрою, визначає твори мистецтва, звернення до яких поліпшуватимуть настрої [4 МІО 3.4]; <i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [4МІО 3.3];	Елементарне оформлення сценічного простору для інсценізацій, театралізацій (створення бутафорії, деталей реквізиту. Елементи гриму. Виразність костюму). Експериментування зі звуками (тембрами, регістрами), ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо. Дослідження довкілля, фіксація і використання спостережень із власного досвіду для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення і пластики людини в різних життєвих ситуаціях тощо). Прикрашання місця, де навчається, живе. Самопізнання і самовираження в художньо-творчій діяльності. Використання видів мистецької діяльності та власних уподобань для задоволення та поліпшення емоційного стану. Виховання культури глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<i>емоційно сприймає</i> твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; <i>відтворює</i> емоційні враження мистецтва різними художніми засобами; <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі [4 МІО 2.1]; <i>вирізняє і характеризує</i> елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу (мелодія, темп, динаміка, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних	Сприймання творів різних видів мистецтва. Опанування виразними засобами (елементами) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Вербальна характеристика змісту творів, які мають зображальну або літературну (сюжетну) програму, яскраво виражену жанрову основу (знайомі танці, пісня – колискова, коломийка інші);

інструментів), лад (мажор, мінор), розпізнає музичні форми (рондо, варіації); [4 МІО 2.1]; [4 МІО 2.2]; <i>вирізняє і характеризує</i> елементи художньої мови творів образотворчого мистецтва, застосовані для характеристики художнього образу: кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), елементи композиції твору (центр, головне і другорядне, симетрію та асиметрію) [4 МІО 2.2]; <i>цілісно охоплює</i> увагою художній твір; зосереджується на характерних деталях; виявляє здатність керувати увагою під час сприймання; <i>відзначає кульмінацію</i> у музичному творі, танці, виставі; [4 МІО 2.1]; <i>порівнює</i> музичні та візуальні, сценічні, хореографічні образи, [4 МІО 2.2] <i>зіставляє</i> художні образи та явища довкілля (за допомогою вчителя); [4 МІО 1.3] [4 МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики цілісного художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, грим, реквізит, освітлення, музичне оформлення театального/екранного твору; [4 МІО 2.2] <i>вирізняє і порівнює</i> засоби виразності різних видів мистецтва у створенні подібних образів (зокрема, персонажів казок, тварин, героїчних, фантастичних інших характерних образів, явищ природи) [4 МІО 2.2]; <i>розпізнає та характеризує</i> художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо); <i>розрізняє</i> засоби та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні (симфонічні), хорові; <i>називає</i> знайомі інструменти оркестру; <i>розрізняє</i> тембри вокальних голосів; <i>характеризує</i> твори живопису, графіки, скульптури, <i>розрізняє</i> засоби художньої виразності [4 МІО 2.2]; <i>розрізняє та характеризує</i> виразні засоби різновидів театального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний – опера, балет, мюзикл), народної, класичної, сучасної хореографії; [4 МІО 2.2] <i>розрізняє та характеризує</i> виразні засоби анімаційних фільмів; [4 МІО 2.2] <i>наводить приклади</i> жанрів циркового мистецтва, покладаючись на власний досвід; [4 МІО 2.2] <i>розпізнає</i> за характерними ознаками деякі жанри музичного і музично-театального (пісня, танець, опера, балет, мюзикл тощо); [4 МІО 2.2] <i>має уявлення</i> про етнічне походження і <i>характеризує</i> елемент деяких народних танців (гопак, козачок, полька, мазурка, лезгінка тощо); [4 МІО 2.2] <i>називає</i> характерні особливості жанрів образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); види	Сприймання синтетичних образів. Зіставлення і характеристика виразних засобів різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва. Мистецько-понятійна пропедевтика. Мистецька обізнаність. Різновиди музичного (вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, хорова, симфонічна музика), образотворчого (живопис, графіка, скульптура). Поняття про мистецтво архітектури. Сценічні мистецтва: театр (драматичний, ляльковий, зокрема види ляльок, музичний); хореографія (народна, класична, сучасна, зокрема деякі народно-сценічні та побутові танці — гопак, козачок, вальс, полька, мазурка, полонез тощо). Цирк. Екранні мистецтва (кінофільм, мультфільм, зокрема різновиди анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна). Жанри образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо). Види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка).
---	--

орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка), види анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна) [4 МІО 2.2]; <i>порівнює</i> природні форми, образи довкілля з їх художнім трактуванням [4 МІО 2.1]; <i>розпізнає і характеризує</i> власні емоції, враження від сприймання мистецьких творів [4 МІО 3.4]; <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі [4 МІО 3.4]; <i>порівнює свої уподобання</i> щодо різних видів мистецтва [4 МІО 3.4]; <i>визначає</i> свої враження від різних творів одного виду мистецтва (за жанрами, настроями, образами, засобами виразності тощо) [4 МІО 3.3]; [4 МІО 3.4]; <i>вирізняє і обирає</i> для сприймання твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій [4 МІО 3.4]; <i>рекомендує</i> улюблені твори для сприймання іншим [4 МІО 3.3].	Мистецькі професії відповідно до видів мистецтва. Дослідження довкілля. Проведення паралелей між явищами довкілля і художніми образами в різних видах мистецтва. Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Самокорекція емоційних станів засобами мистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану.
Комунікація через мистецтво	
<i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами, <i>аналізує</i> свої досягнення, свої сильні сторони, визначає за допомогою вчителя/вчительки необхідні для самовдосконалення дії; [4 МІО 3.1]; <i>обирає</i> (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення та може його пояснити; [4 МІО 3.1]; презентує створені художні образи, обираючи за допомогою вчителя спосіб презентування (спів, танцювальні рухи, пантоміма, витвори образотворчого мистецтва, інформаційні технології) перед рідними, однолітками, молодшими учнями [4 МІО 3.2]; <i>пояснює</i> задум, <i>захищає</i> свою позицію [4 МІО 3.2]; <i>визначає досягнення</i> в художньо-творчій діяльності однолітків, виявляючи об'єктивність і доброзичливість у висловлюваннях [4 МІО 3.1]; обговорює з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання та інтереси інших; ділиться своїми спостереженнями у довкіллі та соціумі [4 МІО 3.3]; <i>знаходить</i> просту мистецьку інформацію (підручники, енциклопедії, аудіо- та відеозаписи, інтернет-ресурси тощо), ділиться нею з іншими, <i>пояснює</i> свої уподобання; [4 МІО 3.2]; [4 МІО 3.3]; <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, інсценізаціях народних обрядів, артмобах, тижнях мистецтва тощо), колективних творчих проєктах, зокрема із використанням засобів різних видів мистецтва і художньо-творчої діяльності [4 МІО 3.3]; <i>виконує різні дії / ролі</i> в колективному творчому процесі; <i>дотримується</i> правил взаємодії і творчої співпраці, <i>виявляє повагу</i> до інших [4 МІО 3.3].	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Відстоювання права на самовираження. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Порівняння сюжетів, вчинків тощо персонажів творів з життєвими ситуаціями. Оцінювання творчих здобутків однолітків. Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Робота з найпростішими джерелами інформації. Участь у шкільних мистецьких заходах. Участь в оформленні художніми засобами немистецьких заходів (олімпіад, тематичних ранків, спортивних змагань тощо). Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації. Партнерство на сцені (у виконавській музичній або театральній творчості).

**Типова освітня програма,
розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна (3-4 кл.)**

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1.	2.
1. Змістова лінія «Художньо-практична діяльність»	
Добирає засоби і способи для творення художнього образу.	Учень / учениця: - <i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор), <i>добирає</i> засоби виразності (темп, динаміку, штрихи), необхідні для відтворення настрою, характеру; <i>стежить</i> за точністю інтонування, чіткістю дикції (вимови); <i>виконує</i> прості канони [4 МІО 1-1.1-1]; - <i>стежить</i> за співацькою поставою, диханням [4 МІО 1-1.1-2]; - <i>грає</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутники, бубни, сопілка (як індивідуальний інструмент), ксилофон, синтезатор тощо) [4 МІО 1-1.1-3]; - самостійно <i>добирає</i> тембр музичного інструмента для передачі відповідного образу, пояснює свій вибір [4 МІО 1-1.1-4]; - <i>орієнтується</i> в нотному записі, необхідному для виконання [4 МІО 1-1.1-5]; - <i>читає</i> і <i>виконує</i> найпростіші ритмічні партитури, зокрема в різних темпах та динаміці [4 МІО 1-1.1-6]; - <i>виконує</i> прості площинні живописні та графічні зображення [4 МІО 1-1.1-7]; - <i>ліпить</i> із пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами, <i>створює</i> прості об'ємні композиції [4 МІО 1-1.1-7]; - <i>виконує</i> замальовки з натури та за уявою [4 МІО 1-1.1-7]; - <i>добирає</i> художні матеріали, відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-ужиткове), у якому працює [4 МІО 1-1.1-8]; - <i>здійснює</i> елементарну стилізацію форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо) [4 МІО 1-1.1-9]; - <i>самостійно створює</i> просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну), <i>використовує</i> всю площину аркуша [4 МІО 1-1.1-10]; - <i>визначає</i> головне і другорядне в композиції, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів, <i>добираючи</i> відповідні засоби та способи [4 МІО 1-1.1-10]; - <i>використовує</i> елементарні закони перспективи (одне за іншим; ближче – більше та яскравіше, далі – менше та блідіше), передаючи плановість простору в площинних зображеннях [4 МІО 1-1.1-10]; - <i>обирає</i> формат аркуша (прямокутник, квадрат, коло) для кращого втілення задуму [4 МІО 1-1.1-11]; - <i>користується</i> художніми матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо [2 МІО 1-1.1-13]; - <i>вирізує, конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та різних підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [4 МІО 1-1.1-14]; - <i>дотримується</i> охайності, правил техніки безпеки [4 МІО 1-1.1-15]; - <i>організовує</i> робоче місце [4 МІО 1-1.1-16]; - <i>виконує</i> нескладні ролі (у тому числі пісні «у ролях»), <i>добирає</i> засоби вираження (темп, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку) [4 МІО 1-1.1-17];

	- <i>грає</i> елементарні театральні етюди (самостійно <i>обирає</i> відомих персонажів та перевтілюється у них, зокрема <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки тощо) [4 МИО 1-1.1-18]; - <i>вправляється</i> над інтонацією, мовленням, диханням; дикцією, мімікою, жестами [4 МИО 1-1.1-19]; - <i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо)[4 МИО 1-1.1-20]; - <i>рухається</i> під музику, <i>добираючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні); <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом), <i>орієнтується</i> у просторі [4 МИО 1-1.1-21]
Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, зі звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо, поєднуючи елементи для втілення ідеї в художньому образі.	Учень / учениця: - <i>придумує</i> образи, використовуючи знайомі засоби та способи творення образів (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори тощо), якими може виразити свої почуття та емоції, застосовує їх окремо чи у поєднанні, <i>не боїться творити</i> [4 МИО 1-1.2-1]; - <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах [4 МИО 1-1.2-2]; - <i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні, самостійно <i>добирає</i> інструменти для супроводу [4 МИО 1-1.2-3]; - <i>створює</i> фрагментарні зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, формами тощо [4 МИО 1-1.2-4]; - <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести) [4 МИО 1-1.2-5]; - <i>експериментує</i> з утіленням одного образу засобами різних видів мистецтва [4 МИО 1-1.2-6]; - елементарно <i>стилізує</i> форми оздоблювальних елементів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо) [4 МИО 1-1.2-7]; - <i>ліпить</i> із пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами [4 МИО 1-1.2-8]
Спостерігає за навколишнім світом, фіксує в різний спосіб цікаві явища; використовує їх у творчій діяльності; пропонує ідеї оздоблення місця, де навчається, живе; реалізує їх самостійно або за допомогою інших осіб.	Учень / учениця: - <i>досліджує довкілля, виявляє</i> цікаві, незвичайні об'єкти для створення художніх образів, <i>фіксує</i> їх у різний спосіб (фото, аудіо, відеозйомка, замальовки тощо) [4 МИО 1-1.3-1]; - <i>створює</i> елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається; за потреби, використовує побачене і почуте в художньо-творчій діяльності [4 МИО 1-1.3-2]; - <i>організовує</i> середовище навколо себе: <i>пропонує</i> ідеї його оформлення. можливі засоби їх художнього втілення та реалізовує їх [4 МИО 1-1.3-3].
Розпізнає власні емоції від сприйняття мистецьких творів, обирає твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою; пояснює, від чого одержує насолоду у власній творчості.	Учень / учениця: - <i>визначає</i> улюблені види мистецької діяльності, займається ним/ ними у вільний час для задоволення; <i>пояснює</i>, від чого одержує насолоду у своїй творчості [4 МИО 1-3.4-1]; - <i>розпізнає і виражає</i> власні емоції від художньої творчості [4 МИО 1- 3.4-2]; - <i>обирає</i> види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою, <i>виявляє</i> свої почуття та емоції у творчості [4 МИО 1-3.4-3].
Пропонований зміст Спів (створення образу, настрою; добір засобів виразності). Виконання простих канонів. Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, гра в ансамблі (зокрема за ритмічними партитурами) тощо. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Ознайомлення з нотною грамотою, необхідною для виконання. Малювання графічними та живописними матеріалами. Добір і використання різних відомих засобів образотворчої виразності для створення візуальних образів. Розміщення зображень на аркуші, у просторі, komponування елементів композиції (площинна, об'ємна), відтворення плановості простору в	

площинних зображеннях. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Прикрашання місця, де учень/ учениця навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки.

Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема під час рольового виконання пісні). Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

2. Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»

1	2
Сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб; зосереджує увагу на деталях; пояснює, що подобається у творі, а що ні, визначає відомі засоби художньої виразності.	Учень / учениця: - <i>сприймає</i> твір мистецтва, <i>виявляє здатність</i> цілісно охопити увагою художній твір, зосереджує увагу на деталях; вербально <i>характеризує</i> побачене (почуте) [4 МІО 2-2.1-1]; - <i>добирає</i> слова для характеристики власних емоцій та вражень; <i>пояснює</i>, що подобається у творі, а що – ні, визначає відомі засоби художньої виразності [4 МІО 2-2.1-2]; - <i>порівнює</i> музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля [4 МІО 2-2.1-3]; - <i>порівнює</i> засоби виразності різних видів мистецтва (музичного, візуальних, кіно) у створенні аналогічних образів (зокрема персонажів казок) [4 МІО 2-2.1-4]; - <i>порівнює</i> природні форми, образи довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням [4 МІО 2-2.1-5]; - <i>відтворює</i> емоційні враження від твору мистецтва різними художніми засобами [4 МІО 2-2.1-6].
Вирізняє елементи художньої мови, характерні для різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театральне, хореографічне тощо).	Учень / учениця: - <i>розрізняє</i> види мистецтва; мистецькі професії, пов'язані з цими видами мистецтва [4 МІО 2-2.2-1]; - <i>розпізнає</i> елементи художньої мови творів музичного мистецтва для характеристики художнього образу: <i>характеризує</i> мелодію, темп, динаміку, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних інструментів), лад (мажор, мінор), прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, рондо, варіації) [4 МІО 2-2.2-2]; - <i>розпізнає</i> елементи художньої мови творів образотворчого мистецтва для характеристики художнього образу: кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), елементи композиції твору (центр, головне і другорядне, симетрію та асиметрію) [4 МІО 2-2.2-3]; - <i>розпізнає</i> елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театального/ екранного твору [4 МІО 2-2.2-4]; - <i>розпізнає та характеризує</i> художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) [2 МІО 2-2.2-5];

	- <i>розрізняє</i> різновиди образотворчого (живопис, графіка, скульптура); музичного (вокальна, інструментальна), театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна) та кіно (кінофільм, мультфільм) за їхніми характерними виражальними засобами [4 МІО 2-2.2-6]; - <i>розпізнає</i> за характерними ознаками деякі жанри музичного (пісня, танець, опера, балет тощо) та образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка), види анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна), деякі танці – народні і сучасні [4 МІО 2-2.2-7].
Розпізнає власні емоції від сприйняття мистецьких творів, обирає твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою; пояснює, від чого одержує насолоду у власній творчості.	Учень / учениця: - <i>визначає</i> улюблені твори мистецтва та <i>рекомендує</i> їх іншим [4 МІО 2-3.4-1]; - <i>пояснює</i>, що подобається (чи не подобається) у творі мистецтва [4 МІО 2-3.4-2]; - <i>вирізняє</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій; характеризує власні емоції [4 МІО 2-3.4-3].
Пропонований зміст Сприймання творів різних видів мистецтва. Вербальна характеристика змісту (крім творів інструментальної музики), вражень, емоцій, які вони викликали, виявлення особистісного ставлення до них (відповідно до віку). Характеристика ролі засобів виразності у створенні художнього образу. Порівняння можливостей втілення аналогічних образів у різних видах мистецтва; порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Ознайомлення з різновидами образотворчого (живопис, графіка, скульптура), музичного (вокальна, інструментальна), театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна) та кіно (кінофільм, мультфільм). Ознайомлення з деякими жанрами музичного (пісня, танець, опера, балет тощо) та образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); видами орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка), видами анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна) та деякими танцями – народними і сучасними. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.	
3. Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»	
1	2
Оцінює власну творчість за визначеними орієнтирами; визначає за допомогою вчителя необхідні для самовдосконалення дії; відстоює своє право на самовираження.	Учень / учениця: - <i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами, <i>пояснює</i>, що вдалося чи не вдалося [4 МІО 3-3.1-1]; - <i>аналізує</i> свої досягнення, свої сильні сторони, <i>обирає</i> (з допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення та може пояснити свій вибір [4 МІО 3-3.1-2].
Презентує створені художні образи, пояснює свій задум, відстоює думку.	Учень / учениця: - <i>представляє</i> результати власної творчості (співає улюблені пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні твори образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками [4 МІО 3-3.2-1]; - <i>пояснює</i> свій задум, <i>захищає</i> свою позицію [4 МІО 3-3.2-2].

Бере участь у колективних творчих проєктах, виконує різні дії / ролі у творчому процесі; обговорює з іншими враження від сприймання мистецтва та творчої діяльності, поважаючи вибір інших осіб.	Учень / учениця: - виявляє та обговорює інформацію, отриману від сприймання творів мистецтва, ділиться своїми спостереженнями [4 МІО 3-3.3-1]; - знаходить просту мистецьку інформацію (підручники, енциклопедії; аудіо- та відеозаписи, інтернет-ресурси тощо), ділиться нею з іншими, пояснює свої вподобання [4 МІО 3-3.3-2]; - ділиться власними враженнями від творів різних видів мистецтва [4 МІО 3-3.3-3]; - бере участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, інсценізаціях, елементах народних обрядів, артмобах тощо), виконує різні дії / ролі у творчому процесі [4 МІО 3-3.3-4]; - бере участь у колективних творчих проєктах, зокрема із використанням засобів різних видів мистецтва (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, виставки творів тощо [4 МІО 3-3.3-5]; - дотримується правил взаємодії і творчої співпраці, виявляє повагу до інших [4 МІО 3-3.3-6].
Пропонований зміст Виховні ситуації на основі творів мистецтва. Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму. Проведення шкільних мистецьких заходів. Правила творчої співпраці, взаємодії, комунікації.	

**Методичні рекомендації для вчителів мистецтва
щодо організації освітньої діяльності школярів 4 класів
з інтегрованого курсу «Мистецтво»
(Витяг із Методичних рекомендацій
щодо викладання мистецтва в початковій школі)**

Організація освітньої діяльності у 4 класах закладів загальної середньої освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya-ua-sch-2016/konczepczyia.html>), Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1810 від 26.12.2025 р. та типових освітніх програм (наказ МОН України від 12.08.2022 № 743).

Нова українська школа приділяє вагомий увагу розвитку творчості (креативності) та емоційного інтелекту — якостей особистості, необхідних їй упродовж життя (за даними висновків світових експертів) та визначених Законом України «Про освіту» (стаття 12), якостей, що активно розвиваються у процесі різних видів мистецької діяльності: спів, малювання, гра на дитячих музичних інструментах, імпровізація, інсценізація, активне сприймання творів мистецтва для розуміння їхнього впливу на людину. У Державному стандарті початкової освіти та типових освітніх програмах (мистецька освітня галузь) зроблено вагомий акцент на формування в межах цієї освітньої галузі таких мистецьких умінь, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості, творчому та особистісному самовираженню, активному (діяльнісному) збагаченню емоційного досвіду.

Згідно з положеннями Закону «Про освіту» та в процесі реалізації концепції Нової української школи в новому навчальному році здійснюється упровадження нового змісту освіти в початковій школі в 4 класах.

Упродовж навчання у 4 класі в дітей мають системно формуватися виконавські уміння та навички, характерні для кожного окремого виду художньої діяльності: опанування графічних, живописних, декоративних технік, знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); формування вокальних та хорових навичок (з музичного мистецтва); набуття елементарних акторських та хореографічних умінь під час театралізацій, інсценізацій, рольових ігор, рухів під музику тощо.

Водночас в контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні

інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо). Формування кожного із зазначених вище мистецьких умінь потребує особливого фахового педагогічного підходу.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу у навчанні, який може розглядатися у декількох значеннях:

- (у вузькому) через узгодження програмового змісту в межах галузі між різними навчальними предметами (за умови автономного викладання «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво»);
- (у широкому) через узгодження предметів мистецької освітньої галузі зі змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультфільму тощо на заняттях з вивчення мови), за умови дидактичної доцільності та коректності використання того чи іншого матеріалу.

Акцентування освіти на реалізацію компетентнісного підходу зумовлює рельєфне визначення компетентностей, які формуються засобами мистецтва, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; оцінювання власної художньо-творчої діяльності (вільне володіння державною мовою / здатність спілкуватися рідною);
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, запису ритму тощо) (математична компетентність);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (компетентності у галузі природничих наук, техніки та технологій, екологічна компетентність);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (інформаційно-комунікаційна компетентність);
- формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (навчання впродовж життя);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашанні середовища, де живе та навчається; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);
- виявлення шани до народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (культурна компетентність);
- прояву бажання ділитися своїми творчими ідеями; творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (підприємливість та фінансова грамотність);
- сприяння і підтримка бажання впроваджувати нові ідеї (інноваційність).

Формування ключових компетентностей має відбуватися **системно і природно** упродовж усього періоду навчання на уроках (чи у певних навчальних ситуаціях), де це педагогічно доцільно: учитель має застосовувати свій методичний інструментарій тільки **у контексті реалізації завдань мистецької освітньої галузі**, тільки через відповідні мистецькі трактування і приклади.

При організації освітнього процесу в карантинних умовах має забезпечуватись:

- соціальне дистанціювання;
- мінімізація переміщення здобувачів освіти та комунікація між ними в межах закладу освіти;
- дотримання нормативів наповнюваності класів та інших вимог законодавства про освіту.

Уроки мистецтва можуть вивчатись через організацію дистанційного навчання за допомогою:

- поєднання онлайн-занять через Zoom, Skype, Instagram, Google, Hangouts;
- заздалегідь записаних відеоуроків, презентацій від вчителів чи із зовнішніх освітніх ресурсів;
- ретельно підібраних завдань для самостійної роботи із подальшою перевіркою;
- використання безкоштовних вебсерверів та платформ, наприклад, Google, Classroom, Moodle, Microsoft Teams.

Для організації асинхронного навчання однією із найпопулярніших нині платформ для дистанційного навчання є Google Classroom/Google Клас.

За допомогою Google Клас учитель може швидко створювати, урізноманітнювати й упорядковувати завдання; встановлювати зворотний зв'язок; легко спілкуватися з усім класом та з кожним учнем/ученицею окремо.

Усі виконані завдання учнів автоматично зберігаються на Google Диску, що дозволяє за потреби неодноразово переглядати їх. У Google Класі можна працювати з Google Документами, Google Диском, Gmail, YouTube, завантажувати аудіо- та відеоматеріали.

Учителі можуть робити оголошення, ставити запитання, коментувати роботу учнів у реальному часі, а також відслідковувати виконання завдань, перевіряти та оцінювати роботу школярів.

На сторінці завдань міститься інформація про те, яку саме роботу четвертокласникам потрібно виконати. Для учнів Google Клас веде облік виконаних та невиконаних завдань, а також оцінок та коментарів.

Нині існує достатня кількість сервісів обміну повідомленнями, як-от: WhatsApp, Viber, Messenger тощо. Будь-який з них можна ефективно використати і для дистанційного навчання мистецтва.

Система оцінювання результатів навчання в мистецькій освітній галузі ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці), ґрунтується на порівнянні досягнень учня з його власними попередніми результатами, а не на порівнянні з іншими дітьми. Відповідно до рекомендацій МОН, за рішенням педагогічної ради закладу, результати навчання оцінюються вербально або рівнево (наприклад: *високий — В, достатній — Д, середній — С, початковий — П*).

Безперечно, певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Утім для створення об'єктивності системи оцінювання перевірка має інтегрувати такі показники:

- ставлення дитини до мистецької діяльності, її активність та ініціативність, її особистісний ріст у порівнянні з її попередніми досягненнями (формувальне оцінювання);

- досягнення дитини у різних видах діяльності відповідно до показників успішності, визначених освітньою програмою (підсумкове оцінювання).

Формувальне оцінювання здійснюють з метою отримання інформації про досягнення учнів задля прийняття рішень про наступні кроки в навчанні як учителем, так і учнем. Ефективність формуального оцінювання забезпечується його безперервністю та партнерською взаємодією учасників освітнього процесу.

Формувальне оцінювання ґрунтується на критеріях, що визначаються вчителем із поступовим залученням до цього процесу учнів для кожного виду роботи та виду навчальної діяльності.

Враховуючи рівень сформованості умінь вчитися, навичок самооцінювання та взаємооцінювання, умінь визначати для себе певні завдання, робити вибір, пропонуємо залучати четвертокласників до складання/коментування інструкцій завдань, опису способу його виконання, очікуваного результату (продукту) та характеристик, яким він має відповідати.

Радимо спонукати учнів до аргументованого самооцінювання і взаємооцінювання з визначенням того, що дозволило досягти успіху чи що призвело до утруднень. Формувальне оцінювання здійснюється шляхом: постійного педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів та коментарів самого учня, інших учнів, учителя; застосування різних прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття, розуміння, застосування учнями навчального матеріалу; визначення динаміки нарощування якісних показників результатів навчання у поточній навчальній діяльності; поточного аналізу змістового накопичення учнівського портфоліо; самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів; співбесід із батьками учнів задля врахування їхньої думки щодо особистісного розвитку та соціалізації тощо.

Оцінювання особистих мистецьких досягнень учня відбувається вербально відповідно до шкали оцінювання у свідоцтві досягнень: має значні успіхи; демонструє помітний прогрес; досягає результату з допомогою вчителя; потребує значної уваги і допомоги.

Художньо-творча діяльність на уроці

Музичне мистецтво як складова у мистецькій художньо-творчій діяльності школярів

У художньо-творчій діяльності з музичного мистецтва необхідно приділяти увагу формуванню вокальних навичок дітей (зокрема, співу в унісон). При цьому зазначимо, що використання електронного супроводу («мінус» — фонограм) доцільне лише на завершальному етапі вивчення вокального твору.

Важливим акцентом у діяльності педагога залишається розвиток ритмічного чуття, який здійснюється через створення ритмічного супроводу до власного співу, гру на елементарних музичних інструментах (в тому числі, в ансамблі), хореографічних рухах під музику тощо.

На уроках мистецтва необхідно давати учням можливість у виявленні власної музичної творчості через імпровізації, створення ритмічних послідовностей, мелодій тощо. Звертаємо увагу, що знайомство учнів з музичною (а також нотною) грамотою має відбуватися природно, у безпосередній музичній діяльності — співі, грі на елементарних музичних інструментах тощо. Набуття елементарних умінь з театрального та хореографічного мистецтва має відбуватися природно у тісному зв'язку з іншими видами діяльності: рухи під музику, інсценізація творів мистецтва тощо.

Образотворче мистецтво як складова у мистецькій художньо-творчій діяльності школярів

В образотворчій діяльності учні, на основі вже отриманого художнього досвіду, мають системно та послідовно опановувати секрети мови візуальних мистецтв, зокрема різні живописні та графічні техніки, способи ліплення, деякі техніки декоративно-ужиткового мистецтва, знайомитися з елементарними законами композиції, перспективи, основами кольорознавства, способами стилізації тощо.

Для досягнення поставлених завдань педагогу необхідно не тільки запропонувати відтворити той чи той зразок, а й сприяти розвитку творчості дитини: показати варіативність виконання завдання в межах поставленої навчальної мети; запропонувати можливість додавання елементів (тих, що відрізняються від запропонованого зразка) у власну композицію тощо.

Водночас у контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо).

Сприймання (інтерпретація) творів мистецтва на уроках

У процесі аналізу — інтерпретації творів мистецтва слід привчати уважно слухати та споглядати твори мистецтва, висловлювати власні враження, розширювати словниковий запас учнів для характеристики мистецьких творів, шукати зміст, розуміти, яким чином він розкривається (через характеристики художньої мови).

Водночас у процесі обговорення не слід вдаватися до суто мистецтвознавчого аналізу, а застосовувати різні методичні прийоми та методи для зацікавлення учнів та їх занурення у зміст твору. Системно і послідовно потрібно привчати дітей визначати, описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим, формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва.

Окрім того, важливо привчати дітей не тільки творити і самовиражатися, а й презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), а з часом виявляти ініціативу їх створення, спілкуватися з друзями та знайомими про мистецтво.

Мистецька комунікація на уроках

При організації мистецької комунікації відбувається вплив мистецтва на особистість; діалог у мистецтві; емоційне та раціональне в мистецтві. Учні дізнаються про форми зберігання мистецтва: усна традиція, запис художнього тексту (нотного, хореографічного, літературного тощо), екранізація, аудіо-, фото-, відеофіксація, музейний простір, колекціонування тощо; знайомляться з медіатекстом; пізнають сучасні способи і засоби художньої комунікації; навчаються оцінювати власні мистецькі роботи та роботи своїх однолітків.

Звертаємо увагу, що типові освітні програми дають можливість учителю, зважаючи на їхні вимоги та орієнтовний зміст, самостійно визначати тематику навчання, обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми тощо. Програма передбачає творче ставлення педагога до змісту і технологій навчання, добору навчального художнього матеріалу: кожен учитель/учителька має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості, тематику, цікавість для учнів і відповідність їхньому віку. Вищезначене відображається у календарно-тематичному плані педагога на навчальний рік, відповідно до якого він (вона) здійснює навчання здобувачів освіти.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є **індивідуальною справою вчителя**. Встановлення універсальних у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області стандартів таких документів є неприпустимим.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання. Вчитель має право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників.

При розробленні календарно-тематичного, системи поурочного планування вчителю/вчительці необхідно самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Вчитель може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю з метою поліпшення освітнього процесу, а не контролювати його.

Тематичне наповнення уроків мистецтва 4 класу за підручником Кондратової Л.Г.

У четвертому класі весь навчальний матеріал поділено на чотири навчальні теми: дві у I семестрі — «Образи природи в мистецтві» (16 годин), «Художні образи людей і тварин у мистецтві» (16 годин) та дві у II семестрі — «Художні образи народного мистецтва» (20 годин), «Художні образи в театрі, хореографії, кіно, цирку» (18 годин).

Перша тема «Образи природи в мистецтві» (16 годин) має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: поняття музичний образ, образ осені в музиці, явища природи в музиці, жанри прелюдія, сюїта, знайомляться з інструментом гітара, поняттям симфонічний оркестр. Учні пізнають поняття елементи музичної мови, кульмінація музичного твору, пасторальна музика. Протягом вивчення теми повторюють та ознайомлюються з поняттям інструментальна та вокальна музика, різновидами вокальної музики залежно від виконавців: сольна, ансамблева і хорова, поняттям динаміка як елемент засобів виразності. Учні удосконалюють елементарне музикування на металофонії, синтезаторі, виконують пластичну імпровізацію та вигадують рухи до танцю-імпровізації.

Основними видами діяльності при цьому є практичні завдання з музикування, вокально-хорові вправи та виконання пісень під акомпанемент та фонограму, музичне сприймання та аналіз творів музичного мистецтва, різноманітні види імпровізацій: інтонаційно-мелодична, пластична, ритмічна.

Школярі протягом вивчення теми виконують пісні «у ролях», розігрують сценки, відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів, навчаються виконувати прості ритмічні послідовності, виконувати в ансамблі прості композиції та роблять проби у сфері пластичної імпровізації.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: поняття художній образ у візуальних мистецтвах, знайомляться з образом Осені в картинах художників-графіків, вивчають види графіки, опановують поняття елементи мови графіки. Упродовж вивчення теми учні опановують поняття станкова та прикладна графіка, знайомляться з видами штрихування, поняттям образи-пейзажі, пізнають різновиди композицій у живописних творах, знайомляться з поняттям просторова композиція, дізнаються, що таке три плани в просторових композиціях, центр композиції. Учні набувають навичок створення просторової композиції в жанрі осінній пейзаж. Пізнають поняття марина, дізнаються про особливості кольорів живопису, пізнають колір як засіб живопису. Школярі набувають навичок виконання вправ на кольорову розтяжку в один і два кольори та відтінки кольорів, створюють морський пейзаж. Протягом вивчення теми учні пізнають різницю між статичними і динамічними композиціями, зображають глибини простору, створюють просторову пейзажну динамічну композицію з дотриманням законів перспективи. Протягом вивчення теми учні пізнають поняття натюрморт, багатоплановість композиції в натюрморті, навчаються малювати квіти.

Друга тема «Художні образи людей і тварин у мистецтві» (16 годин) має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: поняття вокальна музика із супроводом та без супроводу, фортепіанна музика, поняття тембр голосу, знайомляться з різновидами тембрів голосів. Під час вивчення теми розглядають особливості образів людей в інструментальній музиці, різновиди інструментальна музики за кількістю виконавців. Учні пізнають поняття програмна та непрограмна інструментальна музика. Відбувається знайомство з поняттям духовий оркестр. Пізнають особливості тембрів інструментів оркестру. Учні знайомляться з поняттям дитяча казка-балет, поняття вальс, знайомляться з історією вальсу як жанру, пізнають особливості колядок, щедрівок. Основними видами діяльності впродовж вивчення теми є практичні завдання з виконання пластичних імпровізацій до казкового сюжету, створення власної поспівки на віршований текст, набуваються навички музикування, досвід виконання пісень під акомпанемент та фонограму.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: поняття портрет, знайомляться з видами портретів, портретів жінок, чоловіків та дітей, навчаються малювати образ людини на увесь зріст. Діти пізнають поняття анімалістичний жанр, переглядають та аналізують картини анімалістичного жанру українських художників. Учні опановують художні образи людей і тварин у скульптурі та пізнають засоби художньої виразності скульптури. Протягом вивчення теми акцентується увага на мистецтві будівництва парків, прикладах садово-паркової архітектури, малих архітектурних форм у парку. Вивчають, що таке фасад, ознайомлюються з прикладами архітектурних споруд, аналізують частини будинку. Розглядають поняття художня фотографія, фотохудожник, різновиди фотографій та отримують поради від майстрів, вивчають художні різдвяні та новорічні образи.

Третя тема «Художні образи народного мистецтва» (20 годин) має 20 уроків: 10 уроків музичного мистецтва та 10 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: різновиди музики — професійну, народну, професійну в народному дусі; образи рідного краю у музичному мистецтві. Учні вивчають особливості історичних

пісень, знайомляться із класифікацією народних українських родинно-побутових пісень, вокально-хореографічних композицій. Протягом вивчення теми відбувається знайомство з особливостями народних дитячих пісень, дитячим фольклором. Розкриваються особливості та характерні риси ліричних і характерні ознаки жартівливих пісень. Відбувається знайомство з художніми образами українських народних пісень та професійних музичних творів, весняними календарними піснями та обрядами, музичною формою рондо. Основними видами діяльності є практичні завдання з виконання рухів під музику, створення пластичних імпровізацій, музикування на шумових інструментах, удосконалення досвіду аналізу творів мистецтва, інсценування, виконання пісень під акомпанемент та фонограму.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: різновиди творів візуального мистецтва — професійні, народні аматорські, професійні (стилізовані) в народному дусі. Учні пізнають історію народу в візуальних творах. Першою сторінкою є історичний живопис, другою сторінкою — твори живопису, третьою сторінкою — архітектурні шедеври. Протягом чверті учні вивчають особливості побутової тематичної композиції в живописі. Відбувається знайомство з українськими народними іграшками як національного надбання. Учні ознайомлюються з народними ремеслами та художніми промислами, пізнають образи в керамічних виробках народних іграшок. Учні пізнають професійні твори та твори народних майстрів у візуальних мистецтвах. Відбувається знайомство з образами весни та весняними мотивами в народних ремеслах та художніх промислах. Поняття батик. Протягом вивчення теми учні зустрічаються з народними майстрами, які працюють у різних видах художніх промислів. Опановують поняття бісероплетіння, поняття намисто. Протягом вивчення теми відбувається знайомство з мистецтвом витинанки. Основними видами діяльності є практичні завдання зі створення декоративного розпису, витинанки, ліплення, композицій, удосконалюються практичні навички спілкування з різними видами художніх промислів у процесі художньо-творчої діяльності, сприймання та інтерпретації творів різних видів художніх промислів та ремесел та здійснення комунікації через мистецтво.

Четверта тема «Художні образи в театрі, хореографії, кіно, цирку» (16 годин) має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: поняття народний і сценічний танець, відбувається знайомство із поняттям опера. В ході знайомства з поняттям балет учні пізнають абетку балету: основні поняття та назви номерів балету, опановують поняття лібрето. Під час організації подорожі на тему «Мистецька мозаїка» в Країну образотворчого мистецтва відбувається знайомство учнів із різновидами танців на різних станціях (побутові танці, старовинні танці, сучасні танці). Учні знайомляться з видами театрів, поняттям пантоміма, особливостями театру пантоміми. Відбувається знайомство з розмаїттям жанрів кіномистецтва, етапами створення кінофільму, учні дізнаються, як створюється дитячий фільм. Відбувається знайомство з професією звукорежисера, пізнання технології озвучення мультфільму. Учні пізнають поняття циркове мистецтво та його особливості, ознайомлюються з калейдоскопом музики до циркових вистав. Серед практичних видів робіт провідними стають інсценування, створення імпровізацій, композицій, робота над аналізом театральної музики та музики до мультфільмів.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: танець як вид мистецтва хореографії, переглядають виставку робіт на тему «Український танець». Протягом вивчення теми відбувається знайомство з образами балету в творах мистецтва. В гостях у майстра з виготовлення ляльок учні дізнаються про поняття силует. Під час подорожі «Мистецька мозаїка» в Країну образотворчого мистецтва, де живуть незвичайні техніки малювання, учні опановують малювання крапками, бризками та малювання на зібганому папері. В ході вивчення теми діти пізнають театральні образи та розглядають їхнє відображення в візуальних мистецтвах, а також живописні твори, які пов'язані з театральним мистецтвом. Учні знайомляться з художніми образами в кіномистецтві, поняттям комп'ютерна графіка, пізнають професію дизайнера в кіномистецтві. Школярі ознайомлюються з палітрою образів у мультфільмах, переглядають галерею казкових образів та приклади 3-D їхніх зображень у сучасних мультфільмах. Відбувається знайомство з цирковими образами в живописі та графіці. Практичну роботу спрямовано на створення ескізів театральних героїв, створення образів балеринки, афіші для дитячого кінофільму тощо.

Протягом навчального року педагог має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику та критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні та ігрові завдання для учнів, враховуючи мету уроку, програмні вимоги, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Предмети мистецтва в загальноосвітній школі мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний смисл.

Отже, головне надзавдання вчителя — створити захоплену, емоційно піднесену атмосферу, щоб кожен урок став справжнім **УРОКОМ МИСТЕЦТВА**, надихав учнів на творчість поза його межами — в особистісній і соціокультурній діяльності.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ МИСТЕЦТВА В 4 КЛАСІ

за підручником «Мистецтво» Кондратової Л.Г.

І тема «Образи природи в мистецтві» 16 годин

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
1	Мандрівка в країну мистецтв	Повторення правил слухання музики Правила співу Мандрівна карта в Країні музичного мистецтва. Поняття художній образ в музиці. Поняття гімн. Історія створення гімну України.	М.Вербийський. Державний гімн України. Аналіз музичного твору «Пісня Лише у нас на Україні» Слова і музика М.Янченко у виконанні Ірини Федишин.	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> Розучування пісні С.Май. Ми любимо нашу рідну Україну. розучування. <i>Творча діяльність:</i> Створення малюнку до пісні. <i>Ігрова діяльність:</i> Гра «Лабіринт» (робота із зошитом) Гра «Ребуси» (робота із зошитом) <i>Музування:</i> Створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах.	Обговорення на тему «Мандрівна карта в Країні музичного мистецтва» Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів Визначення власних емоцій від уроку

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
2	Мандрівка в країну мистецтв	Повторення правил роботи із інструментами. Мандрівна карта в Країні візуальних мистецтв. Поняття художній образ у візуальних мистецтвах.	Я. Чижевський. «Моя Україна» В. Бородай. «Батьківщина-Мати» О. Шупляк. «Нічна Березиня» В. Чипурко. Обкладинка. Перегляд відеоролику «Образ України у візуальних мистецтвах».	Завдання на вибір Аналіз творів мистецтва: визначення виду мистецтва в роботах, в яких втілено образ України (робота з підручником). Виконання пісні С.Май. Ми любимо нашу рідну Україну. Створення тематичної композиції «Моя Україна» - техніка виконання гуаш або акварель.	Обговорення на тему «Мандрівна карта в Країні візуальних мистецтв» Демонстрація власних досягнень Визначення власних емоцій від уроку
3	Пори року в музиці і графіці	В гостях у композитора. Особливості професії композитор. Знайомство із студією звукзапису.	Перегляд відеоролику «Осінній пейзаж». Павло Хазан. Осіння сюїта для гітари. ч 4. "Пісня дощу" Аналіз музичного твору. Поняття сюїти. Інструмент гітара.	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> Пісні С.Май. Ми любимо нашу рідну Україну <i>Творча діяльність:</i> Створення малюнку до музики сюїти ватними паличками та гуашю (малюнок за уявою)	Обговорення на тему «Пори року в музиці» Оцінювання творчої діяльності Визначення власних емоцій від творчої діяльності

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
			Поняття елементи музичної мови.	Перевірка знань з теми. Робота в зошиті. <i>Ігрова діяльність:</i> Історія про елементи музичної мови. Музична гра «Осіння музична пригода в парку». Гра «Учитель танців» <i>Музукування:</i> Музукування на шумових інструментах до пісні. Танцювальна імпровізація до пісні.	
4	Пори року в музиці і графіці	Образ Осені в картинах художників- графіків. Поняття види графіки. Поняття елементи мови графіки. Поняття графічна техніка штампування, кліше.	Перегляд відео-ролику Види графіки. Перегляд картин з прикладами різних жанрів графіки. Перегляд відео- роликів. Віготовлення штампів, кліше. А. Крамар. «Натюрморт» С. Конончук.	Завдання на вибір Робота зі схемою Види графіки. (робота з підручником). Визначення видів графіки за зображенням (робота з підручником). Вправа «Осінні дерева» відбитками осіннього листя та ватних паличок та гуашевих	Обговорення на тему «Пори року в графіці» Визначення власних емоцій від роботи над малюнком «Осінь». Демонстрація власних досягнень

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
			«Дощ, дощ, дощ...» А. Муха. «Осінь»	фарб. (робота в альбомі) Створення малюнку на тему «Осінь» за допомогою штампів (робота в альбомі)	
5	Природні явища в творах мистецтва	Поняття Явища природи в музиці. Повторення Будова пісні. Куплетна форма.	Явища природи в музиці. Сприймання творів: А. Вівальді. «Гроза»: перша частина концерту № 2 «Літо» з циклу «Пори року» (у виконанні камерного оркестру). Грім і злива Сучасна композиція. Аналіз творів. Переглянь уривок із мультфільму «Дощику, дощику, припусти».	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> Розучування пісні І.Танчака. Намальований дощ. <i>Творча діяльність:</i> Перевірка знань до теми. Робота в зошиті. Ілюстрація до пісні. Робота в зошиті. <i>Ігрова діяльність:</i> Гра «Розпізнай на слух» (явища природи). Гра «Ми композитори». Музикування за партитурою. Створення парасольок із осіннього листя під мелодію п'єси «Осінь»	Обговорення на тему «Природні явища в творах мистецтва» Оцінювання творчої діяльності Визначення власних емоцій від творчої діяльності

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
				мелодія» О. Рибникова до фільму «Осінь історія». Гра «Твоя осіння пісня» <i>Музикування:</i> Ритмізація мелодії пісні долями.	
6	Природні явища в творах мистецтва	Поняття станкова та прикладна графіка. Види шрихування.	Перегляд картин з типами статичної та динамічної композицій. В. Касян. «Шлях на Прохорівку». П. Міхеев. «Софіївська площа». Аналіз графічних творів. Перегляд відеоролику «Види штрихування»	Завдання на вибір Гра. «Розпізнай на слух» - розпізнавання явищ природи за звуками. Розгляд малюнків станкової та прикладної графіки та надання їм назви. Вправа. Види шрихування. (робота в альбомі). Конкурс на краще зображення кольорових парасольок. (робота в альбомі).	Обговорення на тему «Природні явища в творах графіки.» Визначення власних емоцій від роботи над композицією «Дош» Демонстрація власних графічних досягнень

Дата _____

Клас _____

Додатковий
матеріал до уроку

Поурочні плани-конспекти для проведення уроків в 4 класі

I семестр

Тема 1. ОБРАЗИ ПРИРОДИ В МИСТЕЦТВІ

(16 год)

Урок 1.

Тема уроку. Мандрівка у Країну мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити з мандрівною картою Країною музичного мистецтва, пригадати правила слухання музики, правила співу, ознайомити з поняттям художній образ в музиці та гімн, ознайомити із творчістю авторів Державного Гімну України та історією його створення;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, розвивати вміння створювати музичний супровід до пісні на шумових інструментах;
- виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів: М. Вербицького — автора Державного Гімну України та автора пісні С. Май.

Основні поняття для засвоєння: правила слухання музики, правила співу, поняття художній образ в музиці, гімн як вокальний жанр.

Твори, що вивчаються на уроці: М. Вербицький. Державний Гімн України; пісня «Лише у нас на Україні» (слова і музика М. Янченка) у виконанні Ірини Федішин; пісня «Ми любим нашу рідну Україну» (слова і музика С. Май).

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Мотивація до навчання. Пригадування, де учні стикалися з мистецтвом під час літніх канікул.	3 хв
2.	Новий матеріал.	Робота зі схемою «Мандрівна карта Країною музичного мистецтва». Знайомство зі станціями навчального року в сфері музичного мистецтва: розгляньте карту-схему нашої мандрівки; які художні образи будуть супроводжувати вас у дорозі? Мистецький словничок: Поняття художній образ у музиці як форма відображення навколишнього світу, думок, засобами музичного мистецтва.	1 хв

		Про історію гімну: Державним Гімном України є національний гімн на музику М. Вербицького зі словами першого куплету та приспіву твору П. Чубинського. Уперше гімн із нотним текстом було надруковано 1865 року.	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва.	Слова П. Чубинського, музика М. Вербицького. Державний Гімн України (у виконанні Національного заслуженого академічного народного хору України імені Г. Вірьовки та Національного симфонічного оркестру України). Слова і музика М. Янченка. «Лише у нас на Україні» (у виконанні І. Федішин).	3 хв
		Аналіз твору мистецтва: Що вам відомо про головну пісню нашої Батьківщини? Які риси характеру українців передає Гімн? Який музичний образ України створив композитор? Виконання Державного Гімну України стоячи. Аналіз пісні «Лише у нас на Україні» (слова і музика М. Янченка).	2 хв
4.	Художньо-творча діяльність.		
4.1.	<i>Вокальна діяльність.</i>	Виконання поспівки «Мелодія».	2 хв
		Придумування продовження поспівки.	
		Розучування пісні С. Май «Ми любимо нашу рідну Україну».	5 хв
		Виконання пісні під акомпанемент.	2 хв
4.2.	<i>Творча діяльність.</i>	Створення малюнка до пісні. Робота в зошиті.	10 хв
4.3.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.4.	<i>Ігрова діяльність.</i>	Гра «Лабіринт» (робота із зошитом).	2 хв
		Гра «Ребуси» (робота із зошитом).	2 хв
4.5.	<i>Музикування.</i>	Створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах.	2 хв
5.	Комунікація через мистецтво.	Обговорення на тему «Мандрівна карта Країною музичного мистецтва». Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів. Визначення власних емоцій від уроку.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Дослідіть, хто із сучасних співаків/співачок виконував Державний Гімн України під час важливих урочистих заходів. Чиє виконання вас найбільше вразило? Чому?	1 хв
7.	Підсумок уроку.	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

Опис проведення аналізу твору

Учитель запитує в учнів:

— Що вам відомо про головну пісню Батьківщини? Які риси характеру українців передає Гімн? Який музичний образ України створив композитор?

Педагог пропонує учням виконати Державний Гімн України стоячи, а потім записати в зошиті відповіді на поставлені запитання. Наприкінці уроку вчитель пропонує дослідити, хто із сучасних співаків/співачок виконував Державний Гімн України під час важливих урочистих заходів та чиє виконання школярів найбільше вразило.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, далі виконують Державний Гімн України стоячи, а потім за бажанням записують в зошиті, які риси характеру українців передає Гімн. За допомогою власних гаджетів учні за бажанням досліджують, хто із сучасних співаків/співачок виконував Державний Гімн України під час важливих урочистих заходів за допомогою Google-пошуку.

Опис проведення гри «Лабіринт» (робота із зошитом)

Творче завдання для повторення нотної грамоти.

Учитель: пропонує допомогти котикові дістатися до скрипкового ключа. Для цього потрібно позначити відповідну стежинку кольоровим олівцем та записати назву ноти, зображеної біля ключа, а після цього дізнатися, як іще називають цей ключ.

Учні: слухають уважно пояснення, позначають у зошиті стежинку кольоровим олівцем, дізнаються, як іще називають скрипковий ключ.

Опис проведення гри «Ребуси» (робота із зошитом)

Учитель: пропонує розгадати ребуси і записати, яке словосполучення там закодовано.

Учні: слухають уважно пояснення, розгадують ребуси та записують у зошиті відповіді.

Опис проведення завдання на перевірку знань з теми «Мандрівка в Країну мистецтв» (робота із зошитом)

Учитель: пропонує перевірити свої знання з теми «Мандрівка в Країну мистецтв» та дописати, які художні образи будуть супроводжувати дітей під час подорожі Країною музичного мистецтва.

Учні: виконують завдання в зошиті.

Опис проведення творчого завдання «Малюнок до пісні» (робота із зошитом)

Учитель: пропонує послухати пісню «Лише у нас на Україні» (слова і музика М. Янченка). Педагог пропонує доповнити малюнок до пісні, дібрати кольори, що відповідають її змісту і настрою. Техніка виконання — кольорові олівці.

Учні: слухають уважно пояснення, слухають пісню та доповнюють малюнок до неї, намагаючись дібрати кольори, що відповідають змісту і настрою мелодію пісні.

Урок 2.

Дата _____

Клас _____

Тема уроку. Мандрівка у Країну мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити з мандрівною картою Країною візуальних мистецтв, повторити правила роботи з інструментами, надати уявлення про поняття художній образ у різних видах візуальних мистецтв;
- розвивати вміння учнів уважно переглядати картини, розрізняти види образотворчих мистецтв, в яких вони виконані, висловлювати власні мистецькі враження від перегляду творів образотворчого мистецтва та обирати слова-характеристики до художнього образу роботи, розвивати вміння створювати тематичну композицію «Моя Україна» в техніці гуаш або акварель за вибором;
- виховувати інтерес до творів образотворчого мистецтва, в яких утілено образ України.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: інструменти для роботи з малюнками, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації картин, мультимедійна презентація, приклади робіт з образом України, які переглядаємо на уроці.

Основні поняття для засвоєння: повторення правил роботи з інструментами; мандрівна карта Країною візуальних мистецтв; поняття художній образ у візуальних мистецтвах.

Твори, що вивчаються на уроці: Я. Чижевський «Моя Україна», В. Бородай «Батьківщина-Мати», О. Шупляк «Нічна Берегиня», В. Чипурко. Обкладинка. Перегляд відеоролика «Образ України у візуальних мистецтвах».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Мотивація до навчання. Пригадайте, що вам відомо про засоби виразності графіки, живопису, архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва. Які види творчих робіт подобаються вам найбільше?	3 хв
2.	Новий матеріал.	Повторення правил роботи з інструментами. Мистецький словничок: Художній образ у візуальних мистецтвах — це форма відображення дійсності, що виникає в творчому процесі та втілюється за допомогою художніх технік і засобів виразності того чи іншого виду візуального мистецтва. Твори візуальних мистецтв (малюнки, картини, скульптури, споруди тощо) орієнтовані насамперед на глядачів і сприяють пізнанню навколишнього світу через художні образи.	2 хв

		Робота зі схемою: Розгляньте карту-схему «Мандрівна карта Країною візуальних мистецтв». Які художні образи поставатимуть перед вами під час нашої мандрівки?	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва.	Я. Чижевський «Моя Україна», В. Бородай «Батьківщина-Мати», О. Шупляк «Нічна Березина», В. Чипурко. Обкладинка.	6 хв
		Аналіз творів мистецтва на вибір. Аналіз картин. Розгляньте художні твори, в яких утілено образ України. До якого виду мистецтва належить кожна робота? Висловіть свої міркування про засоби виразності, які використали митці.	2 хв
4.	Художньо-творча діяльність.		
4.1.	<i>Творча діяльність.</i>	Виконання пісні С. Май «Ми любимо нашу рідну Україну».	2 хв
		Перегляд відеоролика «Образ України у візуальних мистецтвах».	2 хв
		Створення тематичної композиції «Моя Україна». Техніка виконання — гуаш або акварель.	8 хв
4.2.	<i>Фізкультхвилинка.</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.3.	<i>Ігрова діяльність.</i>	Гра «Подорож Україною».	6 хв
5.	Комунікація через мистецтво.	Обговорення на тему «Мандрівна карта Країною візуальних мистецтв». Демонстрація власних досягнень.	3 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Назвіть відомі вам картини, в яких утілено образ України.	3 хв
7.	Підсумок уроку.	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

Опис проведення гри «Подорож Україною» під звучання пісні С. Май «Ми любимо нашу рідну Україну»

Учитель: пропонує пригадати та виконати пісню С. Май «Ми любимо нашу рідну Україну», а потім переглянути приклади робіт, в яких утілено образ України в різних видах образотворчого мистецтва. Учитель нагадує види образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, декоративне мистецтво) та пропонує переглянути приклади робіт і назвати вид образотворчого мистецтва, до якого належить кожен твір.

Учні: слухають пояснення вчителя, переглядають роботи та називають види образотворчого мистецтва, до яких вони належать.

Опис проведення творчого завдання «Художній образ мистецького твору» під звучання пісні «Лише у нас на Україні» (слова і музика М. Янченка) у виконанні Ірини Федішин (робота з альбомом)

Учитель: пропонує переглянути приклади творів, в яких утілено образ України, та цифрою зазначити вид мистецтва (1 — живопис, 2 — графіка, 3 — скульптура, 4 — декоративне мистецтво), до якого належить кожен твір. Потім потрібно дібрати і записати під зображеннями слова-характеристики до кожного художнього образу мистецького твору.

Учні: слухають пояснення вчителя, переглядають роботи та добирають слова-характеристики до художнього образу мистецького твору, а потім називають види образотворчого мистецтва, до яких належать роботи, і записують їх в альбомі.

Опис етапів створення тематичної композиції «Моя Україна», техніка виконання — гуаш або акварель (робота в альбомі)

Учитель: пропонує створити тематичну композицію «Моя Україна» акварельними або гуашевими фарбами та передати в роботі свою любов до рідного краю за допомогою кольору. Педагог пропонує за бажанням використати в малюнку елементи символіки України, популярні смайлики, шрифтові композиції. Він наводить приклади шрифтових композицій та демонструє послідовність їх виконання. Потім пропонує учням дібрати відповідні кольори та обрати за бажанням техніку виконання роботи: гуашеві фарби або акварель. Педагог пояснює послідовність виконання роботи по етапах і демонструє учням приклади готових дитячих робіт або радить взяти за зразок будь-яку роботу з альбому чи вигадати художній образ України за уявою.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, вигадують сюжет тематичної композиції, спочатку олівцем роблять нарис, вигадують шрифтові композиції з назвою роботи, якою доповнюють образ України, а потім виконують композицію гуашшю або аквареллю за вибором. Після завершення роботи вчитель пропонує учням розглянути роботи своїх однокласників та продемонструвати їм власний твір.

Дата _____

Клас _____

Урок 3.

Додатковий матеріал до уроку

Тема уроку. Пори року в музиці та графіці

Мета уроку:

— ознайомити з поняттям елементи музичної мови, з прикладами музичних творів, в яких створені художні образи різної пори року, знайомство із жанром сюїта, прелюдія на прикладі музичного твору, інструментом гітара та особливістю її звучання;

— розвивати вміння учнів уважно слухати музику та давати характеристику творам музичного мистецтва та художньому образу на прикладі сюїти, висловлювати власні музичні враження від прослуханого музичного твору, розвивати вміння розрізняти на слух інструмент гітара, виконувати пісню під фонограму, виконувати музичний супровід до пісні на шумових інструментах;

— виховувати інтерес до слухання інструментальної музики та виконання дитячих пісень українських сучасних композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композитора Павла Хазана та автора пісні С. Май.

Основні поняття для засвоєння: знайомство із жанром сюїта, прелюдія; поняття елементи музичної мови; музичний інструмент гітара.

Твори, що вивчаються на уроці: перегляд відеоролика «Осінній пейзаж»; Павло Хазан. Осіння сюїта для гітари. Ч. 4 «Пісня дощу»; С. Май «Ми любимо нашу рідну Україну».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Мотивація до навчання. Краса природи в різні пори року часто надихає композиторів на створення справжніх шедеврів. У таких мелодіях можна відчути подих зими, пісні дзвінкоголосого літа, радісні трелі птахів навесні або тиху ходу чарівної осені. Пригадування музики, яка розповідає про осінь.	3 хв
2.	Новий матеріал.	Відеоролик «Осінній пейзаж». Який настрій викликало у вас музичне оформлення ролика? Опишіть характер цієї музики. Мистецький словничок: Сюїта (фр. <i>suite</i>) — музична циклічна форма, що складається із декількох контрастних частин, об'єднаних спільним художнім задумом. Гітара — струнно-щипковий музичний інструмент, на якому грають соло, в ансамблі або використовують для акомпанементу. Повторення матеріалу: Пригадайте, як «говорить» музика. Які елементи музичної мови вам знайомі?	6 хв

		Що ви можете розповісти про них? Елементи музичної мови: мелодія, ритм, темп, тембр, лад, регістр.	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва.	Павло Хазан. Осіння сюїта для гітари. Ч. 4. Прелюдія. «Пісня дощу».	3 хв
		Аналіз експромту. Які картини виникли у вашій уяві під час слухання сюїти? Якими музичними засобами композитор зобразив дощ? Робота з підручником.	2 хв
		Повторене музичне сприймання: Послухайте три частини сюїти ще раз. Поміркуйте, який образ осені створив композитор. Доберіть потрібні слова для характеристики темпу, ладу, тембру і мелодії твору.	1 хв
4.	Художньо-творча діяльність.		
4.1.	<i>Вокальна діяльність.</i>	Виконання поспівки «Ми любимо мистецтво».	2 хв
		Виконання пісні С. Май «Ми любим нашу рідну Україну».	4 хв
		Виконання пісні під фонограму. Вигадайте танець-імпровізацію під мелодію пісні та виконайте його лише руками, сидячи за партою.	2 хв
4.2.	<i>Творча діяльність.</i>	Завдання на вибір вчителя: 1. Музична колекція — запис пісні у власному виконанні на диктофон. 2. Перевірка знань з теми. Робота в зошиті. 3. Запис слів-характеристик до музичної мови музичного твору. Робота в зошиті. 4. Малюнок до музичного твору. Робота в зошиті.	3 хв
4.3.	<i>Фізкультхвилинка.</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.4.	<i>Ігрова діяльність.</i>	Гра «Музична пригода в осінньому парку».	4 хв
		Гра «Учитель/учителька танців».	4 хв
4.5.	<i>Музикування.</i>	«Музичні звуки» (звуковидобування на металофоні під час проведення гри). Створення музичного супроводу до пісні.	2 хв
5.	Комунікація через мистецтво.	Обговорення на тему «Пори року в музиці». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Які елементи музичної мови використовують композитори для створення художніх образів?	1 хв
7.	Підсумок уроку.	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

Опис проведення гри «Музична пригода в осінньому парку» (робота з підручником)

Учитель: пропонує об'єднатись у чотири групи і розподілити між собою зображені в підручнику музичні інструменти. Педагог радить спробувати створити засобами музики коротку замальовку про пригоду в парку. Для цього він пропонує дотримуватись певної послідовності виконання гри:

- діти весело бігають, граються опалим листям (металофони);
- раптом прогрімів грім (барабани);
- почав накрапати осінній дощ (трикутники);
- згодом з-за хмари визирнуло сонечко (дзвіночки);
- діти знову весело розбіглись по парку (металофони).

Учні: об'єднуються у чотири групи і розподіляють між собою музичні інструменти. Перша група бігає та грається уявним опалим листям, виграючи на металофонах. Друга група, коли прогрімів грім, б'є у барабани, а третя, коли накрапає дощ, вдаряє у трикутники. Коли визирнуло сонечко, четверта група дзвонить у дзвіночки. Потім перша група знову грає на металофонах, весело бігаючи. Діти обмінюються враженнями від створення власних мелодій на музичних інструментах.

Опис проведення гри «Учитель/учителька танців» (робота з зошитом)

Учитель: пропонує дітям уявити себе разом із друзями в танцювальній студії і послухати, як звучить українська народна полька, відчуті її пульсацію. Потім педагог пропонує учням об'єднатись у декілька груп. Кожна група утворює коло, в центр якого стає учень/учениця і показує танцювальні рухи, а всі повторюють. У кого роль учителя/учительки танців вийде найкраще? Педагог допомагає створювати елементи танцю та підтримує учителя танців оплесками і схвальними словами. Час від часу в кожному колі відбувається заміна вчителів танців.

Учні: уважно слухають пояснення вчителя, а потім слухають мелодію польки. Стають у кола, обирають з-поміж себе учителя/учительку танців та повторюють за ним/нею танцювальні рухи. Завершується гра загальним обговоренням та обміном враженнями.

Опис проведення повторного музичного сприймання (робота з підручником та зошитом)

Учитель: пояснює, що для проведення повторного музичного сприймання слід пригадати основні елементи музичної мови. Педагог пропонує послухати частину сюїти ще раз та поміркувати, який образ осені створив композитор. Учитель радить учнями добирати потрібні слова для характеристики темпу, ладу, тембру та мелодії твору. В зошиті учні за бажанням можуть записати слова-характеристики до темпу, ладу, тембру і мелодії твору.

Учні: уважно слухають пояснення вчителя, пригадують елементи музичної мови та потім повторно слухають частини сюїти, добирають слова і записують їх або розказують по черзі про свої враження та коментують дібрані слова.

швид-ше їх на-бли-зи - ти ба - жа - ли, і на-реш - ті мрі-ї

всі збу - ли - ся, бо ка - ні - ку - ли роз-по-ча -

Приспів:

ли - ся! Нам су-му-ва - ти ні - ко - ли, бо

вже при-йшли ка - ні - ку - ли. Ка - ні - ку-ли, ка - ні - ку - ли чу -

до - ві, за-гад-ко - ві! Ка - ні - ку-ли, ка - ні - ку - ли!

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Витяг із програми «Мистецтво. 4 клас» (2020 р.).....	3
3. Календарно-тематичне планування уроків мистецтва в 4 класі	20
4. Поурочні плани-конспекти для проведення уроків у 4 класі	42
5. Пісенний додаток	242